

THE INTERACTIVE METHODS IN THE MUSIC LESSON – REALITY AND PERSPECTIVE

Vasilena Spasova

South-West University “Neofit Rilski” – Blagoevgrad, Bulgaria, vasilena_velinova@abv.bg

Abstract Interactive methods are known in pedagogical practice for many years. Efforts are being made to reach interactive learning in more schools and to make it a basic form of teaching and learning. The report presents the results of a survey conducted among primary school teachers (grades 1-4). The survey was conducted in the period 15-30 May 2020. 185 primary teachers from the Blagoevgrad district took part in it. The survey includes 13 questions aimed at obtaining information on whether and what qualification courses related to interactive methods have been passed by primary teachers, whether they apply them in teaching, their opinion on their effectiveness and applicability in the learning process, and in particular in music lessons. The results reflect a small sample of the real situation regarding the application of interactive methods in teaching from 1st to 4th grade. The answers to the questions from the survey give grounds to study even more in-depth the possibilities for applying interactive methods in music lessons and paying attention to the development of specific ideas for their application in the conditions of the music lesson. The main idea of interactive methods application in music lessons is about developing universal qualities and skills and stimulating the musical and creative activity of students.

One of the most complex teaching methods suitable for the parallel development of different skills and abilities in students is the project method. The development of a project stimulates the students to independently build knowledge, skills for searching, finding, and critical selection of information suitable for a certain stage of the project, the cognitive and creative activity is stimulated.

The project method always involves solving a problem, as well as the use of other interactive methods in the course of solving it and integrating knowledge and skills from different subjects. This whole set of opportunities will give a new structure and organization of the learning process, will motivate students for active participation, will stimulate their emotional intelligence, and will create conditions for teamwork.

Keywords: interactive methods, music, grades 1-4, the project method

ИНТЕРАКТИВНИТЕ МЕТОДИ В УРОКА ПО МУЗИКА – РЕАЛНОСТ И ПЕРСПЕКТИВА

Василена Спасова

Югозападен университет „Неофит Рилски“ – Благоевград, България, vasilena_velinova@abv.bg

Резюме: Интерактивните методи са познати на педагогическата практика от много години. Полагат се непрекъснати усилия интерактивното обучение да достигне до все повече училища и да се превърне в основна форма на преподаване и учене. В доклада се представят резултати от проведено анкетно проучване сред учители от началния курс на обучение (1-4 клас). Анкетирването се проведе в периода 15-30 май 2020г. като в него взеха участие 185 начални учители от област Благоевград. Анкетата включва 13 въпроса, с които се цели, получаване на информация относно дали и какви квалификационни курсове, свързани с интерактивните методи, са преминали началните учители, прилагат ли ги в обучението, мнението им относно тяхната ефективност и приложимост в учебния процес и в частност в урока по музика. Резултатите отразяват малка извадка от реалната ситуация по отношение приложението на интерактивните методи в обучението от 1 до 4 клас. Отговорите на въпросите от анкетата дават основание да се проучат още по-задълбочено възможностите за прилагане на интерактивни методи в часовете по музика и да се обърне внимание към разработването на конкретни идеи за прилагането им в условията на музикалния урок. Основната идея за прилагането на интерактивните методи в часовете по музика е с оглед развиване на универсални качества и умения и стимулирането на музикално-творческата активност на учениците.

Един от най-комплексните методи на обучение подходящ за развитие едновременно на различни умения и способности у учениците е методът на проектите. Разработването на проект стимулира учениците самостоятелно да изграждат знания, умения за търсене, намиране и критично подбиране на информация, подходяща за определен етап от проекта, стимулират се познавателната и творческата активност.

Методът на проектите винаги предполага решаване на някакъв проблем, както и използването на други интерактивни методи в хода на решаването му и интегриране на знания и умения от различни учебни

предмети. Цялата тази съвкупност от възможности ще даде нова структура и организация на учебния процес, ще мотивира учениците за активно участие, ще стимулира емоционалната им интелигентност и ще създаде условия за екипна работа.

Ключови думи: интерактивни методи, музика, 1-4 клас, методът на проектите

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Интерактивността в обучението е актуална и значима тема от много години. Тя е незаменима част от съвременния образователен процес и нейната ефективност е доказана във времето. Редица изследвания потвърждават, че прилагането на интерактивните методи в учебния процес води до по-мотивирани и по-активни ученици. „Интерактивните методи поставят участниците в ситуация на постоянно обсъждане, дават възможност за изразяване на собствени мнения, предполагат наличието и използването на постоянна обратна информация“ (Vylchev, 2006:44). В синхрон с думите на Р. Вълчев са и твърденията на Н. Морева. Тя подчертава, че в интерактивното обучение се удовлетворява „основната човешка потребност от общуване“ (Moreva, 2005:321). Само в процеса на интерактивно обучение, твърди още авторката, учещите се могат да придобият опит, който да привнесат във външния свят.

Интерактивните методи са с изключително широка приложимост и ефективност. Те дават възможност чрез различен учебен материал да се развиват универсални качества и умения в деца, ученици и студенти, както твърди и С. Панчева. „Чрез тяхното включване в учебния процес се дава възможност не само за провеждането на практически насочено обучение, основано на опита и на взаимодействието между обучавани и обучаващи, но и за формирането на важни качества и умения у студентите, в т.ч. активност, аналитичност, критичност, комуникативност, работа в екип, отговорност, гъвкавост, креативност, работа в информационна среда, инициативност и др.“ (Pancheva, 2019:561).

Ю. Ковачка разглежда спецификата на “формите на сътрудничество, взаимодействие и екипно или групово обучение, свързани с интеракцията „лице в лице“ „ (Kovachka, 2018:79). В голяма степен в часовете по музика тези форми са не само приложими, но и създават условия за творчески процес, в който учещите се могат да проявят и развиват своя когнитивен, емоционален и креативен потенциал.

Освен безспорните положителни страни на интерактивните методи те имат и слабости, както отбелязва В. Гюрова. Тя разкрива детайлно отделните елементи на интерактивността в учебния процес и посочва следните „реални проблеми при реализацията на интерактивно обучение“, които въпреки значимостта си са възможни за преодоляване:

- Липса на контрол върху шума и дисциплината в учебната зала;
- Недоброто съчетаване на традиционни и интерактивни методи;
- Неравнопоставеност на силните и слабите ученици в учебния процес;
- Невъзможност за разграничаване на индивидуалния принос на всеки при груповото решаване на определени задачи;
- Страх на преподавателя от загубата на авторитет (Giurova, 2006, 78-80).

Независимо от тези реални проблеми интерактивното учене е от съществена значимост за качеството на образованието, за мотивираността и активността на обучаемите, „защото има дълбоко личностен смисъл за тях и множество предимства съпътстващи процесуалната страна на ученето“ (Georgieva, 2013:94-95).

2. РЕЗУЛТАТИ ОТ ПРОУЧВАНЕ МНЕНИЕТО НА НАЧАЛНИ УЧИТЕЛИ

Настоящият доклад отразява проучване сред учителите от началния курс на обучение (1-4 клас). Анкетирването се проведе в периода 15-30 май 2020г. като в него взеха участие 185 начални учители от област Благоевград. Анкетата включва 13 въпроса, които целят, да се установи дали и какви квалификационни курсове свързани с интерактивните методи са преминали началните учители, прилагат ли ги в обучението и мнението им относно тяхната ефективност и приложимост в учебния процес и в частност в урока по музика.

На първи въпрос повече от половината респонденти (55%) са отговорили, че не са преминали квалификационен курс свързан с интерактивните методи. Въпреки това 65% от учителите на трети въпрос са отговорили, че са запознати с почти всички интерактивни методи на обучение, 34 % са чували само за някои от тях и само 2% изобщо не са запознати. Тези резултати са в пряка връзка с отговорите от единадесети въпрос, където 80% от респондентите отговарят, че често актуализират знанията си с литература по проблема, с новите технологии и приложението им в различни учебни предмети.

Съществен момент за мотивацията на учителите да прилагат интерактивни методи в обучението е не само да ги познават добре, но и да са убедени в тяхната ефективност. Резултатите от четвърти въпрос „Смятате ли, че обучението на учениците от начален етап е по-ефективно с прилагането на интерактивните методи?

“показват, че много голяма част от изследваните лица са убедени в тяхната ефективност като 36% вярват, че приложимостта им е безспорна във всички учебни предмети, а други 36% смятат, че са приложими само в някои учебни предмети. В ефективността на методите вярват и общо 26% от анкетиранияте, но 8% от тях смятат, че и без тях могат да се постигнат същите резултати, а другите 18% - че не могат да се прилагат във всеки учебен предмет. Само 2% смятат, че няма смисъл от тях. Може да се допусне, че тези резултати са следствие от недоброто познаване същността и приложимостта на интерактивните методи и от липсата на богат и разнообразен практически опит в използването им в практиката.

На въпрос №5 дали прилагат интерактивните методи, 57% от учителите отговарят, че ги прилагат винаги, когато и където могат, 20% прилагат само някои от методите в повечето учебни предмета, но понякога, 20% ги прилагат само в 1-2 учебни предмета. Общо 97% от анкетиранияте прилагат интерактивните методи в обучението, макар и не винаги във всеки учебен предмет. Едва 3% не ги прилагат изобщо, което е свидетелство за широката им приложимост.

Запитани във въпрос №6 „В кои учебни предмети най-често прилагате интерактивните методи?“, респондентите посочват математика, български език и литература, човекът и природата, човекът и обществото. Едва 15% споменават тук и музиката като учебен предмет, в който често прилагат методите. На следващия, седми, въпрос запитани директно дали прилагат методите в часовете по музика, 28% отговарят положително, 41% - понякога, а 31% не ги прилагат изобщо. Тук причините могат да се търсят в следните посоки. От една страна, битува нагласа както сред учителите, така и сред родителите, че музиката не е така важна и полезна за учениците, както учебните предмети математика, езици и науки. От друга страна, множеството начални учители не са музикални специалисти и не познават в дълбочина спецификите и възможностите на музиката като изуство, както и потенциалът, който тя носи за развитие креативното мислене и творческите заложби на учениците.

Интересни са резултатите от въпросите №8 и №12. Въпрос №8 е насочен към получаване на информация за настоящите материални условия и в каква степен учителят може да оперира с тях, за да постигне необходимото му пространство за работа по всички учебни предмети. Докато въпрос №12 търси да установи какво още е необходимо, какво не достига на учителя, за да прилага интерактивните методи конкретно в часовете по музика. От там и разликата в отговорите. На въпрос №8 повече от половината от учителите (55%) споделят, че имат възможност да правят размествания на инвентара в класните си стаи, за да обособяват места за работа по групи и за да осигурят по-широко пространство в стаята. 17% твърдят, че нямат такива условия, а 28% отговарят, че нямат условия, но намират различни начини, за да осигурят необходимото на учениците си пространство за работа. В същото време на въпрос №12 едва 7% от респондентите твърдят, че имат всичко необходимо, за да прилагат интерактивните методи в часовете по музика. Останалите 93% имат нужда от различни неща. Някои посочват нуждата от по-добра музикална подготовка (26%), което е много голям фактор за успешното приложение на методите в часовете по музика. Проблемът тук е, че масово в началния курс на обучение, училищата не разполагат със специалист по музика, който да провежда тези часове. Други посочват подкрепа от ръководството (5%), трети имат нужда от повече литература по проблема (14%), а най-голям процент от респондентите посочват, че имат нужда от по-добра материална база (48%) като в това число влизат пространството в класните стаи и липсата на детски музикални инструменти.

На девети въпрос по-голямата част от анкетиранияте учители (86%) заявяват готовност за прилагане на конкретни идеи и задачи за работа с интерактивни методи в уроците по музика, ако има бъдат предложени подходящи такива. Само 14% са негативно настроени, като 5% от тях не мислят, че интерактивните методи са приложими в часовете по музика.

В обобщение резултатите от анкетата показват, че 64% познават добре интерактивните методи. Около 72% вярват в тяхната ефективност, а 57% ги прилагат винаги и навсякъде, където могат. 55% имат условия в класните стаи, за да ги устроят според нуждите на учебния процес, но в същото време 48% споменават, че им е нужна по-добра материална база за прилагане на интерактивните методи в урока по музика като тук се включват мебелите, пространството на класната стая и детските музикални инструменти.

3. ИНТЕРАКТИВНИ МЕТОДИ В УРОКА ПО МУЗИКА

Отговорите на въпросите от анкетата дават основание да се проучат още по-задълбочено възможностите за прилагане на интерактивни методи в часовете по музика и да се обърне внимание към разработването на конкретни идеи за прилагането им в условията на музикалния урок. Основната идея за прилагането на интерактивните методи в часовете по музика е с оглед развиване на универсални качества и умения и стимулирането на музикално-творческата активност на учениците. В творческата музикална дейност винаги основен акцент е самият процес, в който се натрупват нови и се активират всички усвоени до момента

знания, умения, навици и отношения, съчетавайки се по нов начин. В същото време приложението на интерактивните методи „дава възможност за повишаване ролята на ученето чрез взаимодействие с другите и най-вече с връстниците“ (Nikolova, 2020:402), което създава условия за развитие на умения за общуване у учениците.

Един от най-комплексните методи на обучение подходящ за развитие едновременно на различни умения и способности у учениците е методът на проектите. Разработването на проект стимулира учениците самостоятелно да изграждат знания, умения за търсене, намиране и критично подбиране на информация, подходяща за определен етап от проекта, стимулират се познавателната и творческата активност. Методът на проектите винаги предполага решаване на някакъв проблем, както и използването на други интерактивни методи в хода на решаването му като мозъчна атака, SWOT-анализ, светкавица, съчинения, ролеви игри, драматизации, техника „трите (четирите, петте ...) важни/ различни/ еднакви неща, обсъждане и др. В същото време се интегрират знания и умения от различни учебни предмети. Цялата тази съвкупност от възможности разкриват широко поле за генериране, систематизиране и реализиране на идеи за сътворяване на мюзикъл или музикален театър. Тази алтернатива, ще даде нова структура и организация на учебния процес, ще мотивира учениците за активно участие, ще стимулира емоционалната им интелигентност и ще създаде условия за екипна работа. Според Цв. Иванова именно „в такива условия на самостоятелност и по-голяма свобода в организацията и дейността си учениците извършват самостоятелна творческа работа, реализират потребността си от самоутвърждаване и започват да осъзнават себе си като субект на учене“ (Ivanova, 2018:68).

Реализирането на такъв учебен процес е възможен, освен при вече изброените по-горе условия, но и при наличието на добре подготвени педагогически специалисти, способни да загърбят желанието да бъдат единствените водещи в учебния процес и желаещи да поемат менторска роля. Самият учител, както отбелязват В. Лазаревски и В. Яноска, трябва да притежава висока степен на самостоятелност, да умее да създава условия за самореализация на личността, да организира дейности, да бъде отворен към нови идеи, непрекъснато рефлексивен към собствената си преподавателска дейност (Lazarevski, Janoska, 2020). Освен това е важно да умее да следва не само основните музикално-педагогически цели, но и някои стратегически такива. Една такава е посочената от Я. Рускова възможност за развиване „чрез звучащата музика и с помощта на емоционалното ѝ визуализиране и невербален тип мислене – образност, асоциативност, интуитивно и реално познание на идеи, на авторска концепция“ (Ruskova, 2017:349-350). С други думи, реализирането на учебен процес по музика с включване на интерактивните методи създава условия за многопластово развитие на ученика, но и изисква от учителя много добра професионална подготовка.

4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Идеалната цел на образованието е да се създадат условия, в които да се изграждат мислещи, чувстващи и творещи личности. Музиката като изкуство притежава потенциал, с който да подкрепи постигането на тази цел. В съчетание с интерактивните методи тя превръща обучението в преживяване, в което участват мотивацията, интересите, мислите, знанията, уменията, чувствата, идеите на учащите се. Както казва И. Иванов „Цел на обучението е не само да се предаде информация, но също и да се преобразуват учениците от пасивни получатели на чужди знания в активни конструктори на тяхното собствено и на чуждото знание“ (Ivanov, 2005:3). С други думи ученикът се превръща от обучаем в самообучаващ се творец.

REFERENCE

- Georgieva, S. (2013). Interaktivnoto obuchenie – kak I zashto. In: Nauchni trudove na rusenskiia universitet, tom 52, seriia 6.2, p. 94-99
- Giurova, V., Bozhilova, V., Vylkanova, V., & Dermendzhieva, G. (2006). Interaktivnostta v uchebniia proces (ili za ribaria, ribkite i ribolova). Sofiia
- Ivanov, I. (2005). Interaktivni metodi na obuchenie. In: Iubilejna nauchna konferenciia s mezhdunarodno uchastie 50 godini DIPKU – Varna na tema: “Obrazovanie i kvalifikaciia na pedagogicheskite kadri – razvitie i proekcii prez XXI vek”
- Ivanova, Ts. (2018). Oпитно-izsledovatel'skata dejnost na uchenicite v obuchenieto po choveyt I prirodata. Obrazovanie I poznanie, Sofiia
- Kovachka, Y. (2018). Organizacionni i didakticheski harakteristiki na interaktivnoto obuchenie. Blagoevgrad
- Lazarevski, V., & Janoska, V. (2020) The modern teacher – a significant factor for human development. In: International journal “KNOWLEDGE”, vol. 40.2, Budva, Montenegro, p. 427-429

- Moreva, N. (2005). Aktivnite metodi na obuchenieto v sistemata na interaktivnoto obuchenie. In: Pedagogicheski almanah, tom 13, broi 1, Veliko Tyrnovo, p. 321-340
- Nikolova, K. (2020). Arranging a puzzle in third-grade human and community education. In: International journal "KNOWLEDGE", vol. 38.2, Vrnjacka Banja, Serbia, p.401-406
- Pancheva, S. (2019). The interactive methods in the training of accountancy students. In: International journal "KNOWLEDGE", Vol.31.2, p.561-566
- Ruskova, Y. (2017). Successful strategy for music education in school. In: International scientific online journal "SocioBrains", Issue 34, p.348-352
- Vylchev, R. (2006). Interaktivni metodi i grupova rabota v syvremennoto obrazovanie. Centyr Otvoreno obrazovanie, Sofiia